

Hová tartunk?

Hová tartunk? Istenhez! Hová máshová? – mondják a bolondok. A realisták azt felelik, hogy egyedül a valóságnak, a megragadható valóságnak van jelentősége. Igazuk van! A „jámborok” úgy vélik, a forma a legfontosabb. És igazuk van! Az istenfogalom nem más, mint üres szelence. És nekik is igazuk van!

Hogyan lehetséges ez? Kinek van hát valóban igaza? Természetesen mind a négynek! Mert ha bolondként ragaszkodnék ahhoz, hogy egyedül nekem van igazam, azzal egyedül önmagam számára venném birtokba az igazságot. Rettenetes elképzelés! Annak, hogy „igazam van” – a véleményem „igaz” –, általában kevés vagy semmi köze sincs az igazsághoz. Az igazság fénye talán súrol egy-egy véleményt, de talán nem. Az, hogy „igazam van”, elsősorban az élettörténetemmel függ össze. Adottságaimmal, tehetségemmel, a társadalmi környezettel, a különböző rendszerekkel, amelyek befolyással voltak rám. Amiben „igazam van”, vagyis a véleményem (ami nem azonos teljes valómmal!) ezeknek a befolyásoknak eredménye.

Véleményem szerint az „Igazam van” annyit jelent: jogom van ahhoz, hogy saját véleményem legyen. És ez a jog minden embert megillet. Ha egyszerűen elfojtom mások véleményét, vagy nem élek azzal a jogommal, hogy saját véleményem legyen, akkor eljátszom az „arany esélyt”: azt az esélyt, hogy véleményemet kitegyem más vélemények próbájának, és ezáltal közelebb jussak az igazsághoz. Ez a jog elengedhetetlen az emberi méltóság tiszteletben tartásához. Az én szememben olyan emberi jog, amelyet sem totalitárius rendszerek, sem dogmák nem helyezhetnek hatályon kívül.

Az „eljátszott esély” után megkeményedett álláspontok maradnak, amelyek nagyképűséghez és ostobasághoz vezetnek, és végső soron veszekedésbe és háborúba torkollnak. Fajunk története számtalan példát kínál erre.

Tehát mi a helyzet a bolonddal és a Jóistennel? A válaszkérés elvezet engem Ferenchez, az assisi polgárfiúhoz, aki az egyik legkreatívabb alak a bolondok sorában. 1219-ben csatlakozni akar a keresztetek seregéhez az egyiptomi Damiettében, és sikerül is neki.

Miután feldolgozta a keresztény harcosok fékevesztett tömege által okozott megrázkódtatást – állítólag azt mondta: „előbb a kereszties lovagokat kellene megtéríteni” –, Ferenc elhatározza, hogy egy kisebb testvérrel átmegy az ellenséges sereg frontvonalán, és találkozik a szultánnal, a „szaracénok” hadvezérével. Ferenc szeretne még egy utolsó esélyt adni a békének. A nézetek és a vélemények kicserélésével szeretné keresni a harmóniát, amely értelmes alternatívát kínál a háborúval, a legnagyobb földi ostobasággal szemben. A keresztény seregben tartózkodó pápai követ, aki személyében és feladatával a pápát testesíti meg, megtiltja ezt a vállalkozást. Ferenc azonban végül mégis keresztülviszi a békére irányuló akaratát, és a császárhoz megy. A két férfi négy napot tölt el egymással „egyenrangúak beszélgetésében”. A történészek megtalálták ennek a testvéri párbeszédnek világos nyomait, amelyek a békére törekvésre utalnak. Ferenc és kísérője visszatér a keresztény táborba, de úgy találják, hogy ott „már el van vetve a kocka”. A keresztetek hordáját nem lehet már feltartóztatni, s a pápai követ áldásával belevetik magukat a háborúba.

Csábítónak tűnhet, hogy Isten bolondjának szerepében magunkat ismerjük föl, és jól érezzük magunkat benne, anélkül hogy kitennénk magunkat „más vélemények próbájának”. E tekintetben a sokak által szívesen félresöpört ateisták a legkedvesebbek számomra. Az „ateista” megnevezést inkább félre is teszem, és egyszerűen köszönetet mondok ezen embertársaimnak azért a szolgálatáért, amelyet tesznek nekem. Például mily gyakran használom az „Isten” szót! A hétköznapi „Istenem!”-től a vallási énekek és az előre megfogalmazott imák Istenén át az „én” keresztény Istenemig, ellentétben a „te” Isteneddal vagy a muszlimok Istenével... – és közben igen kevésre vagy éppen semmire sem gondolok.

A kevesebb több. Kevesebb szó, de több tartalom, amely mások számára érzékelhető! Ebből fakad a termékeny együttműködés esélye. Annak az együttműködésnek az esélye, amely túl van az én horizontomon, túl a hozzám idomított kis „Istene”, és az élet felfoghatatlan eredetéhez közelít.

Amikor krumplit ültettünk szántóföldünkön, hálásan gondoltam azokra az embertársaimra, akik realistának nevezik magukat. A vallásos emberek gyakran rövidlátóknak tekintik őket. Nem tudom, miért. Talán azért, mert látszólag „csak” az anyagi világot látják. Csak? Nekem igen gyakran segítenek abban, hogy az élet „okozójára” gondoljak, és megtaláljam őt az egész teremtésben, egy maréknyi földtől a távoli tejútig mindenben. Egy krumpli, ha jó földbe tesszük, megelevenedik, és kedvező körülmények között tíz „gyerekének” adja tovább az életet. És ez csupán egyetlen „élmény”, egy a számtalan közül a mi csodálatos földünkön. És az ilyen élményekben összeomlanak a magunk által gyártott vagy tévesen elgondolt akadályok, amelyek oly gyakran elrontják az életet!

A „jámborok” címke, amelyet a rövidség kedvéért alkalmaztam, természetesen egyáltalán nem létezik. Ezzel azokat a nélkülözhetetlen embertársainkat jelölöm, akik a forma általi ihletettségüket festménnyé vagy szimfóniává alakítják, vagy akik képesek az egyének személyes imádságát másokkal együtt liturgiává formálni. Így segítjük egymást.

És a bolond? Azt hiszem, elérkezett a bolondok ideje. Azoké, akik bizakodóan élnek az életüket, jóllehet tulajdonképpen életveszélyesnek tűnik, ha az ember kidugja az orrát az ajtón. Azoké, akik arra törekcszenek, hogy összekössék az embereket ahelyett, hogy a sok baj mellé még széthúzást támasztanak. Azoké, akik méricskélés nélkül továbbadják azt, amit az élettől kaptak. Azoké, akik előnynek élnek meg, hogy „igazukat” kitegyék más vélemények próbájának, és ily módon növekedjenek, egyre jobban megközelítve igazi önmagukat, és ezen túlmenően mindenki közös javát. Azoké, akiknek a látszólagos káosz ellenére, amely ma – és mindig is – terhel minket, van érzékük az eredet, az élet forrásá, Isten iránt!

Biztatásul *François de La Rochefoucauld* mondása: „Aki teljesen bolondságok nélkül él, az nem olyan bölcs, mint amilyennek hiszi magát!”

Lanfranco Reitlinger

Forrás: Francesco, 2015. tavasz